

Platforma za akciju ženskih NVO u BiH

Promocija gender jednakosti u dostupnosti moći kroz zagovaranje i zastupanje implementacije Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH

Žene Bosne i Hercegovine implementacijom Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH žele ostvariti društvo jednakih mogućnosti usmjereno ka unapređenju ljudskih života i jačanju svoje perspektive

Platforma za akciju je sažetak ideja i razmišljanja proizašlih iz višegodišnje aktivnosti ženskih NVO u BiH. Ideje i razmišljanja su profilirane i definirane kroz aktivnosti u Projektu: Od (preko) Zakona do istinske ravnopravnosti * .

Platforma je vezana za zajednički cilj ženskih NVO U BiH - promociju gender jednakosti u dostupnosti moći kroz zagovaranje dosljedne implementacije Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH.

Platforma se zasniva na:

- **Razumijevanju i analizi situacije vezane za žene u BiH**
- **Viziji žena za transformirane i transformativne politike u BiH**
- **Strategiji zagovaranja i zastupanja implementacije Zakona**
- **Ulozi ženskih NVO i planu kojim će biti vođene akcije zagovaranja i zastupanja implementacije Zakona**

Ovaj dokument sadrži elemente na kojima je postignut konsenzus među ženskim NVO u BiH na Konferenciji u Zenici održanoj 28. i 29. februara 2004. godine u okviru Projekta: Od (preko) Zakona do istinske ravnopravnosti.

Platforma će poslužiti za nekoliko namjena:

- **Prvo i najvažnije - bit će vodič koji su formulirale i usuglasile žene BiH pomoću kojeg će aktivno djelovati protiv dominacije muškaraca u ključnim segmentima bh. društva;**
- **Drugo - bit će dio različitih stremljenja i napora za osmišljeno sudjelovanje bh. žena u odnosima sa lokalnim, entitetskim, državnim i međunarodnim tijelima;**
- **Treće - ova Platforma za akciju je dokument koji okuplja ženske NVO i druge gender senzitivne grupe u zajedničkom radu na zagovaranju politika koje prepoznaju i promoviraju jednaku dostupnost moći za žene i muškarce kao ključni korak prema punoj ravnopravnosti spolova u BiH.**

*Projekat podržao Fond otvorenog društva BiH – Ženski program

A. Stvarni položaj žena u BiH

Sljedeći elementi predstavljaju izazove sa kojima su suočene žene BiH u svom zalaganju za ravnopravnost spolova.

1. Nejednakost unutar struktura moći

Izrazito mali broj žena u BiH je u mogućnosti učestvovati u donošenju i implementaciji odluka koje se odnose na njih i društvo u kojem žive. Vlade su učinile vrlo malo da olakšaju tešku svakodnevnicu običnih žena. Posljedica ovakvog stanja ogleda se u teškom artikuliranju i pokretanju ženskih pitanja.

Nedostatak učešća žena u procesima donošenja odluka proteže se izvan javne i u privatnu sferu. Žene u BiH su se socijalizirale na način koji promovira stereotip žene koja samo slijedi muškarca i daje mu podršku, a ne kao ravnopravne partnerice u svojim domovima i izvan njih. Žene su postale svjesne da nemaju potpunu kontrolu i moć nad vlastitim životima, tijelima i okruženjem.

Svjesne su također da je kontinuitet predrasuda o ženama ugrađen u strukture društva i jedan je od ključnih uzroka siromaštva i nedostatne moći žena u BiH.

2. Prisustvo potpune muške dominacije u politici

Za žene BiH izuzetno je teško ući i opstati u politici. Trenutačno politiku pokreću vode i održavaju u najvećoj mjeri muškarci koji imaju uvjerenja da upravljati se ka političkoj moći znači stajati na vrhu iznad ostalih koristeći se svim sredstvima. Ova vrsta "tradicionalne politike" rezultira politikama koje šire nejednakost i konflikte, neodgovarajuću alokaciju resursa, korupciju, dugove, militarizam, nesigurnost i izoliranost BiH.

U ovakvoj situaciji ulazak u politiku postaje izuzetno težak za žene. **Općenito, možemo reći da se izrazito teško mogu dobiti glasovi na izborima bez vođenja "prljave" predizborne kampanje po principima "tradicionalne politike".**

Stoga žene u vlasti, a naročito u izvršnoj vlasti, često osjete ranjivost i nedostatak resursa i podrške koja im je neophodna za napredovanje i za aktualiziranje i artikuliranje posebno ženskih interesa u politici. **Stoga je mogućnost usklađivanja ženskih interesa sa interesima vezanim za pitanja koja pokreću njihove muške kolege u vlasti još uvijek vrlo mala.**

3. Prepreke za aktivno i ravnopravno učešće žena u bosanskohercegovačkom društvu

Tradicionalizam i određene kulturalne zapreke često rade direktno protiv žena i jednakosti u dostupnosti moći. Institucije društva u širem smislu, kao što su porodica, škola, vjerske zajednice, vlade i mediji, promoviraju stereotipne uloge muškaraca i žena u društvu. Ovakvo nametanje ostavlja i žene u uvjerenju da je njihova uloga "uloga druge" u odnosu na muškarce.

Nizak osjećaj samopouzdanja i nedostatak povjerenja u vlastite sposobnosti i znanja također onemogućavaju žene u nastojanju da dostignu punu kontrolu nad svojim životima i da osmišljeno sudjeluju u zbivanjima u svome okruženju.

Žene u BiH su izložene brojnim opterećenjima koje sprečavaju njihovo aktivno učešće u društvenom životu. Rad za domaćinstvo i porodicu, koji oduzima veliki dio vremena, je neravnomjerno i neravnopravno raspoređen, u principu na štetu žena. To se odražava na ograničene mogućnosti za žene u stjecanju znanja i vještina, napredovanja u karijeri i adekvatnog učešća u javnom životu. **Može se zaključiti da izrazito malo žena ima svijest o svojim stvarnim pravima i mogućnostima kako kao žene tako i kao građanke.**

4. Mogućnosti za veće učešće

Na pitanja vezana za žene obraća se nešto veća pažnja u bh. javnosti u posljednje vrijeme za što je, pored domaćih NVO, u određenoj mjeri zaslužna i međunarodna zajednica, koja je katalizirana naporima koje čine ženski pokreti u svijetu i određene međunarodne organizacije. Time se otvara prostor za veće mogućnosti za žene u BiH. Može se reći da se radi o trendu koji je donekle aktualizirao veće učešće žena u politici, afirmativnim akcijama (kvote u izbornom Zakonu) te iniciranjem državne mašinerije za jednakost spolova, što još uvijek ne znači jasno opredjeljenje za ženske glasove. Uspješne priče o ulasku žena na glavnu smjernicu unutar političke arene u BiH nažalost još uvijek ne mogu poslužiti kao inspiracija za žene da se kandidiraju za javne funkcije niti mogu biti poticaj ženama da podržavaju ženske kandidate.

B. Vizija bosanskohercegovačkog društva i transformiranih i transformativnih politika

Uvažavajući visok stupanj razumijevanja i široku lepezu mogućnosti, ali i ograničenja koja su vezana za prezentiranje sadašnje situacije i trenutnog položaja žena u BiH, učesnice Konferencije u Zenici, predstavnice Ženskih NVO u BiH ponudile su viziju novog obrasca za redistribuciju moći u bh. društvu kroz ovu Platformu:

Žene u BiH žele društvo:

- **U kojem će biti ravnopravne u svim sferama,**
- **Demokratsko društvo sa snažnim civilnim društvom,**
- **Društvo u kojem se poštuju ženska ljudska prava,**
- **Društvo vladavine prava,**
- **Društvo u koje je integrirana socijalna pravičnost i humanost,**
- **Društvo većih mogućnosti za mlade žene i mlade muškarce.**

Žene u BiH se zalažu za transformirano društvo pomoću politika koje su u isto vrijeme transformirane i transformativne.

Transformirane zato što:

- **Koriste moć za kreiranje promjena, za razvoj ljudi i građenje zajednice,**
- **Nisu hijerarhijske, nego participativne u strukturi i procesima,**

- Usklađuju one segmente društva koji su pokretači ekonomske moći i razvoja sa onima koji su u nepovoljnom i marginaliziranom položaju kao npr: žene, mladi, djeca, manjine, izbjeglice i raseljene osobe, nezaposlene osobe, osobe sa onesposobljenjima itd.

Transformativne zato što su:

- Zasnovane na stvarnim pitanjima, orijentirane prema razvoju i gender senzitivne,
- Zahtijevaju ekonomsku, socijalnu, političku jednakost između muškaraca i žena, i različitih sektora,
- Grade društvo pravedno i humano i održiv način života.

Žene Bosne i Hercegovine implementacijom Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH žele društvo jednakih mogućnosti usmjereno ka unapređenju ljudskih života i jačanju njihove perspektive.

C. Strategije za doseganje vizije bosanskohercegovačkog društva kao društva jednakih mogućnosti za žene i muškarce

Žene u BiH prepoznaju sljedeće strategije u procesu zagovaranja implementacije Zakona o ravnopravnosti spolova kao jednog od ključnih instrumenta u doseganju Vizije bh. društva kao društva jednakih mogućnosti usmjerenog ka unapređenju ljudskih života i osnaženju njihove perspektive.

1. Razvijanje i zastupanje ženske agende

- Postojeći koncepti i okviri vezani za distribuciju moći u BiH društvu trebaju biti s pažnjom razmotreni kroz gender perspektivu,
- Trebaju biti sprovedena istraživanja o ženama u različitim segmentima bh. društva,
- Žene u BiH trebaju mobilizirati javno mnijenje u procesu mijenjanja stereotipa vezanih za uloge muškaraca i žena u bh. društvu.

2. Građenje kompetencije za društvo jednakih mogućnosti

- Trebaju biti učinjeni napori za povećanje svijesti kod žena i muškaraca o ravnopravnosti spolova kroz edukaciju, obuku, publikacije i upotrebu svih oblika medija.
- Žene trebaju organizirati i uspostaviti međusobne mreže (artikulirati svoje interese kroz ženski pokret), postići jedinstvo i konsenzus o zajedničkim pitanjima, te aktivno djelovati kao grupe za pritisak u procesu implementacije Zakona o ravnopravnosti.
- Organiziranje i umrežavanje za zagovaranje implementacije Zakona treba biti na svim nivoima, od lokalnog do entitetskih i dalje do državnog, regionalnog i međunarodnog nivoa .

- Solidarnost među ženskim grupama u BiH i razmjena iskustava treba biti osnažena, posebice kada su u pitanju segmenti koje Zakon tretira.
- Potrebno je pristupiti jednakoj socijalizaciji djevojčica i dječaka od ranog djetinjstva kroz formalnu i neformalnu edukaciju, uključujući edukaciju za razvoj liderstva.

3. Građenje mehanizama za podršku procesu implementacije Zakona

- Obuka ženskih NVO i potencijalnih liderica među ženama u oblastima: gender, vještine liderstva kao i u oblasti društvene dinamike i zagovaranja implementacije Zakona;
- Žene trebaju podržati žene koje su u politici i javnom životu, posebice ukoliko iskazuju gender senzitivnost;
- NVO će utjecati i vršiti pritisak za institucionalizaciju mjesta odgovornosti i jačanje kapaciteta za implementaciju Zakona na svim nivoima vlasti i kroz sve sektore;
- NVO će utjecati i vršiti pritisak na institucije vlasti za alokaciju sredstava za povećanje svijesti u bh. društvu o Zakonu, kao i za obuku žena i muškaraca u procesu zagovaranja implementacije Zakona;
- Potrebno je prepoznati i ohrabriti sposobne ženske liderice sa izraženom voljom koje žele aktivno učestvovati u procesu zagovaranja implementacije Zakona;
- Vršiti pritisak na institucije vlasti da preuzmu obaveze definirane Zakonom;
- Vršiti pritisak na političke lidere i političke partije da otvaraju prostor i grade snažne osnove za žene u političkim partijama u skladu sa Zakonom;
- Vršiti pritisak i zahtijevati da donošenje odluka, kao i odluke odgovornih javnih dužnosnika i službenika na svim nivoima budu u skladu sa Zakonom (posebice sa članom 15 Zakona).

4. Zastupati sljedeće ključne oblasti koje definira Zakon u procesu implementacije:

- Obrazovanje
- Zapošljavanje, rad i pristup svim oblicima resursa
- Socijalna zaštita
- Zdravstvena zaštita
- Sport i kultura
- Javni život
- Mediji
- Zabrana nasilja

D. Plan akcije

Plan akcije konzistentan sa prethodnom vizijom i strategijama implementirat će žene u BiH u kratkoročnom i srednjoročnom periodu.

Strateški cilj broj 1.

***Povećanje informiranosti o Zakonu o ravnopravnosti spolova u BiH
i njegovom značaju***

Akcije koje je potrebno poduzeti:

- a) Educirati građane/ke, predstavnike/ce vlasti i medija o Zakonu i njegovim mogućnostima;
- b) Kreirati i implementirati program obuke za ženske i druge gender senzibilne NVO o procesu zastupanja i zagovaranja implementacije Zakona (Obuka o procesu zastupanja-advocacy; orijentacija za "Zašto gender, Zašto Zakon", Trening - gender koncept);
- c) Usuglasiti zajedničke strategije (ženskih i drugih gender senzibilnih NVO) za vođenje javnih kampanja za zagovaranje implementacije Zakona;
- d) Razviti dugoročne i održive strategije za doseganje maksimuma u medijskom pokrivanju, kao moćnom sredstvu za povećanje svijesti u javnosti o pitanjima vezanim za implementaciju Zakona i transformaciju bh. društva.

Strateški cilj broj 2.

***Osigurati empirijske podatke koji će poslužiti kao osnova za efektivno učešće žena u
procesu implementacije Zakona i transformacije bh. društva***

Potrebno je povećati napore vezane za istraživanje i publiciranje u sljedećim oblastima:

- Analiza procesa implementacije Zakona o ravnopravnosti spolova na svim nivoima i po svim segmentima Zakona;
- Uspostaviti sistem praćenja odnosa izabраниh i imenovanih muškaraca i žena na javnim funkcijama u BiH tokom dužeg vremenskog perioda;
- Poređenje ženskih stavova prema društvu, politici, i ulozi muškaraca i žena u društvu i politici kroz različite kulture u BiH i regionu jugoistočne Evrope
- Utjecaj žena i ženskih NVO na proces implementacije Zakona o ravnopravnosti spolova i transformacije bh. društva;

- Analiza procesa implementacije u aktivnostima sistema pravosuđa i sistema za zaštitu ljudskih prava na svim nivoima.

Akcije koje je potrebno preduzeti uključuju:

- Istraživačke radionice za razvijanje analitičkog okvira i metodologije koje će se primjenjivati i identifikacija neophodnih resursa (zadaci, ciljevi, sredstva, učesnici itd.);
- Građenje osnove za povećanje učešća žena u procesu istraživanja kroz edukaciju (dodiplomsku i postdiplomsku);
- Uspostavljanje istraživačke mreže unutar BiH i regiona;
- Publiciranje.

Starteški cilj broj 3

Kreiranje prostora za učešće što većeg broja žena u procesu implementacije Zakona i transformacije bh. društva

Ovo su četiri različita nivoa kako, zašto i gdje treba tražiti veći "prostor" za žene:

- Nivo 1 : Porodica
- Nivo 2: Ženske NVO i Ženski pokret
- Nivo 3: Organizirane ženske grupe za podršku učešću i predstavljanju žena u politici i javnom životu
- Nivo 4 : Žene u politici

Akcije koje je potrebno preduzeti uključuju:

- Iniciranje strategije za veću vidljivost i društvenu valorizaciju rada žena u domaćinstvu i žena domaćica;
- Iniciranje strategije za jačanje uloge ženskih NVO u društvu, profiliranje NVO i artikuliranje ženskih interesa kroz ženski pokret u BiH;
- Definiranje za bh. društvo primjenjivih i odgovarajućih programa za formiranje i djelovanje ženskih grupa za podršku učešću i predstavljanju žena u politici i javnom životu;
- Iniciranje strategije za podržavanje žena i muškaraca koji su već u politici i javnom životu ukoliko iskazuju gender senzitivnost.

Starteški cilj broj 4

Uspostaviti i održati osnovu za podršku procesu zagovaranja implementacije Zakona o ravnopravnosti spolova kroz aktivnosti vezane za prikupljanje sredstava.

Neophodno je učiniti sljedeće:

- Uspostaviti fondove za aktivnosti žena u procesu implementacije Zakona. Ovi fondovi moraju koristiti dostupne resurse lokalnih i međunarodnih agencija i organizacija te vlada na svim nivoima;
- Razviti strategije zagovaranja za gender senzitivne budžete na svim nivoima;
- Organizirati "socijalne događaje", orijentirane prema malim grupama, koji mogu doprinijeti uspješnom prikupljanju sredstava.

Starteški cilj broj 5

Unapređenje povezivanja među ženskim NVO okupljenim oko Platforme za implementaciju Zakona definiranjem institucionalnih mjesta odgovornosti unutar NVO sektora.

Unutar definiranih mjesta institucionalne odgovornosti za implementaciju Platforme neophodno je učiniti sljedeće:

- Obučavanje i građenje kapaciteta za članice organizacija okupljenih oko Platforme: trenerice, trening, građenje agende, identifikacija resursa;
- Istraživati i publicirati ankete, prikupljene podatke vezane za potrebe organizacija okupljenih oko Platforme i proces implementacije Zakona, izraditi direktorij ženskih NVO okupljenih oko Platforme;
- Pružanje podrške procesu prikupljanja sredstava: identifikacija dostupnih resursa za finansiranje aktivnosti;
- Pružanje podrške procesu građenja solidarnosti i umrežavanja te podrške procesu razmjene informacija o budućim programima i aktivnostima ženskih organizacija okupljenih oko Platforme i ostalih srodnih gender grupa - periodični informator;
- Širenje procesa pridruživanja članstva i/ili podrške Platformi ženskih NVO u BiH.

Strateški cilj broj 6

Zagovaranje za uključenje ove Platforme u programe i planove državnih tijela i međunarodnih organizacija u BiH

- Neophodno je razviti strategije za prezentiranje Platforme lokalnim, entitetskim, državnim i međunarodnim tijelima i organizacijama;
- Neophodno je razviti strategije za uključenje Platforme u programe i planove državnih tijela i međunarodnih organizacija u BiH.

U kratkoročnom periodu potrebno je zastupati sljedeća kritična pitanja:

- Žene moraju biti imenovane, odnosno izabrane kao predstavnice u sve strukture na kojima se donose i izvršavaju odluke i to srazmjerno procentu njihovog učešća u stanovništvu prema posljednjem popisu u BiH.
- Potrebno je zagovarati za povećanje finansiranja za edukaciju žena na svim nivoima
- Potrebno je zagovarati integriranje gender pitanja u osnovne smjernice političke i ekonomske agende u BiH

Strategije za operacionalizaciju kratkoročnih ciljeva treba razviti u tri nivoa:

- NVO i ženski pokret kroz:
  - (i) vođenje kampanja za povećanje svijesti u javnosti o ovim pitanjima,
  - (ii) aktivnosti grupa za pritisak prema političkim partijama,
  - (iii) organiziranje konferencija na državnom i lokalnim nivoima za mobilizaciju i diseminaciju informacija,
  - (iv) organiziranje direktnih akcija za agitaciju i privlačenje pažnje javnosti za ova pitanja (demonstracije, šetnje, itd.)
- Utjecati na Vlade na svim nivoima u BiH kroz:
  - (i) povećanje pritiska za donošenje ostalih zakona (posebno izbornog/ih zakona) kao i izmjena svih ostalih postojećih zakona u skladu sa Zakonom o ravnopravnosti spolova,
  - (ii) povećanje pritiska za što hitnije donošenje politika i programa vezanih za ravnopravnost spolova,
  - (iii) donošenje uredbi i zakona koje će osnažiti žene ekonomski te donošenje okvira za vlasnička prava koja stavljaju žene u ravnopravan položaj sa muškarcima
- Uspostaviti sistem razmjene i protoka informacija sa međunarodnim tijelima:
  - (i) formirati Komisiju za status žena koja će vršiti redovan monitoring statusa žena i koja će identificirati kritična pitanja, posebice ona koja se odnose na kršenje Konvencije o eliminaciji diskriminacije nad ženama (CEDAW), te ostalih međunarodnih instrumenta vezanih za prava žena u najširem smislu.

Ova Platforma je izraz krajnjeg nezadovoljstva žena Bosne i Hercegovine trenutnim položajem žena u društvu koje iskazuju porukom:

Žene BiH više ne mogu čekati